

УДК 711.01

Панченко О.О.,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ЛОКАЛЬНА СИМЕТРИЗАЦІЯ МІСЬКОЇ ТКАНИНИ

В роботі класифіковані принципи локальної симетризації міської тканини.

Ключові слова: *Симетрія, містобудування, композиція плану міста.*

План сучасного міста являється складною композиційною структурою, яка принципово не зводиться до простих схем і якоїсь однієї закономірності. В плані міста завжди одночасно борються та взаємодіють багато факторів й симетрія у тому числі. На композиційній структурі міст, що розглядаються, можна відслідкувати прояви симетричних перетворень на локальному рівні, що потребує класифікації принципів локальної симетризації міської тканини.

Принцип дзеркальної симетризації. Полягає у використанні, з метою гармонізації, композиційних елементів плавоутворення конкретного місця на території міста, що мають всі ознаки дзеркальної симетрії.

Прикладом використання в архітектурно-планувальній композиції міста на локальному рівні принципу дзеркальності виступає планувальна композиція міста Вашингтон. На лівому березі річки Потомак у 1791-1792 рр. була заснована столиця Америки - Вашингтон. Авторами містобудівного проекту були П.Ланфан, а потім А.Елліот, які спланували класичний генеральний план з прямими і діагональними вулицями, регулярними кварталами, широкими проспектами, площами, з двома головними осями які перетинаються, на яких розміщені домінуючі споруди: Конгрес і резиденція президента – «Білий будинок». Композиційний малюнок міста дуже виражений симетрично, присутнє сполучення декількох модульних систем. У композиційних елементах плану чітко прослідковується використання дзеркальної симетрії.

Принцип переносної симетризації. Полягає у використанні, з метою формування локальної єдності міської тканини, композиційних елементів планоутворення, що мають всі ознаки симетрії переносу. Прикладом використання в архітектурно-планувальній композиції міста на локальному рівні принципу переносності виступає планувальна композиція міста Львова. Просторово-часовий розвиток планувальної структури міста відбувався за таких обставин. Головною рисою відмінності планування Львову є те, що воно розвивалися за сценарієм західноєвропейського міста. Перший етап, XII –XIII ст. - виникнення компактного плану з простою симетричною композицією. Стародавній Львів складався з Замку, “Оскольного граду” та Підгороддя. Вже у

середині XIV ст. було закладено ще один міський центр [1]. Наступна фаза, що закінчила цей етап – одночасне з територіальним ростом нашарування нового малюнку середньовічного міста. Забудова в межах укріплень набула регулярного характеру. Лінії забудови площі продовжували вулиці, що вели до міських укріплень. Паралельно до них між площею та мурами було прокладено ще по одній вулиці. Таке шахове планування характерно для багатьох міст Центральної Європи. До XVII ст. у композиції сформувався другий рівень, сучасний центр міста і досі має сітчасту структуру. Щільний малюнок вулиць мав за контраст площу Ринок з ратушею. Наприкінці XVIII початку XIX ст. пройшло значне розширення території міста. Оборонні укріплення були розібрані, рови засиплені, на їх місці утворилися бульвари. Нові композиційні осі забудови простирались головним чином на захід від центру міста. Наступний етап територіального росту закінчився на межі XIX –XX ст.. План отримав новий радіальний шар планування, який задав характер подальшому розвитку. Але значна частина планування залишалася хаотичною. Сполучення двох різних систем – радіальної та прямокутної, закінчили цю фазу структурного розвитку. Реконструкції міста, що велися у XX ст. були ускладнені через надмірну щільність забудови центрального району та важкі транспортні умови. На генеральному плані 1987 р. радіальна схема, закладена ще в давнину, розвинулась у радіально – кільцеву. Можна виділити три замкнуті системи, що розходяться від історичного центру. Радіально – кільцева система планування завжди ставила багато питань перед тими, хто намагався вирішити питання розвитку плану. Відсутність справжньої поліцентричності в подібних плануваннях не дозволяє завершити картину. Ця ситуація спостерігається і генеральному плані Львову. У композиційних елементах плану чітко прослідковується використання симетрії переносу. Розвиток симетризації планувальної композиції Львову йшов, на відміну від інших міст, за сценарієм європейського міста. Сучасний стан існування міста повинен отримати новий статус. Окрім того, що радіально – кільцева структура міста, що клалася історично повинна отримати новий шар, необхідно завдати напрямок перспективного росту. За рисунком симетричного каркасу планування повинно замість одного центру на місці історичного ядра отримати декілька, розташованих на перетині вулиць – діаметрів з першим концентричним колом.

Принцип поворотної симетризації. Полягає у використанні композиційних елементів планоутворення, що мають всі ознаки симетрії повороту. Прикладом використання в архітектурно-планувальній композиції міста на локальному рівні принципу поворотності виступає планувальна композиція міста Запоріжжя. Просторово-часовий розвиток планувальної структури міста

відбувався за таких обставин. Нижче Дніпровських порогів у XVI ст. була заснована Запорізька Січ, у XVII – XVIII ст. стояло укріплення Кодак, яке у 1806 р. стало містом Олександрівськ. По генеральному плану В. Гесте, у 2 км на проти острова Хортиця між укріпленням і річкою прямокутна ділянка розміром 1 X 2,5 км був розбитий на 20 квадратних і на декілька нерегулярних кварталів, кожна з 2 площ дорівнювала 2 квадратним кварталам. Ніяких слідів цього плану не залишилося після пере іменування Олександрівська у Запоріжжя, затоплення порогів і побудови нового міста у 1920х і 1930х рр.. Післявоєнний містобудівний розвиток Запоріжжя у другій половині XX ст., і прогноз на XXI ст. представляється, що острів Хортиця становиться ландшафтним композиційним ядром лінійно – кільцевої структури всього міста [2]. Петля кільцевої автомагістралі довжиною 50-60 км, яка проходить по дамбі водосховища, після побудови нового південного мосту дозволить виключити повздовжнє і обмежити поперечний скрізний рух транспорту через острів, що забезпечить відновлення і збереження на Хортиці унікального історично - природничого заповідника. У композиційних елементах плану чітко прослідковується використання симетрії повороту.

Принцип сітчастої симетризації. Полягає у локальному формуванні планувальної тканини міста з використанням композиційних елементів планоутворення, що мають всі ознаки симетрії сітчастих упаковок. Прикладом використання в архітектурно-планувальній композиції міста на локальному рівні принципу сітчастості виступає планувальна композиція міста Дніпропетровська. Просторово-часовий розвиток планувальної структури міста відбувався за таких обставин. Після декількох невдалих місць правий берег Дніпра був обраний для зведення міста Катеринослава, столиці Новоросії. Який був спроектований у 1790 р. по генеральному плану архітектора В. Старова, і з доповненнями В. Гесте і у 1817 р. утверджений. По першому проекту на високому березі перед палацом була побудована напівкругла площа з трьома розхідними від неї вулицями. В подальшому компактний план міста виявився малим, і В. Гесте перетворив його у лінійний, надав форму полоси шириною 2 км, витягнутої на 10 км до північного-заходу вздовж річки. Реальний план Катеринослава показує, що у 1870 рр. була побудована нижче мосту тільки середня частина з торгівельною площею, а Потьомкінський плац з парком і Преображенський собор (по проекту А. Захарова) знаходились на південно-східній границі. У 1884 р. через місто пройшла перша залізна дорога і був побудований новий міст. З 1926 р. місто називається Дніпропетровськ і розвивається по обидва берега Дніпра і Самари на території у радіусі до 10 – 15 км від центру[3]. У композиційних елементах плану чітко прослідковується використання симетрії сітчастих упаковок. На сьогодні до міста підходять 4

автомагістралі, а 4 залізні дороги з'єднались у замкнутий контур протяжністю біля 50 км. У проекті «Великого дніпровського ансамблю», який був розроблений у 1978 р. Е. Яшунським та інш., майже не зосталося слідів лінійної регулярності генерального плану В. Гесте. У цьому проекті щедро озеленяються берега водоймищ, намічені плавні контури повздовжніх і поперечних автомагістралей зі складними транспортними розв'язками, а також передбачені 6 мостів через Дніпро і один через Самару.

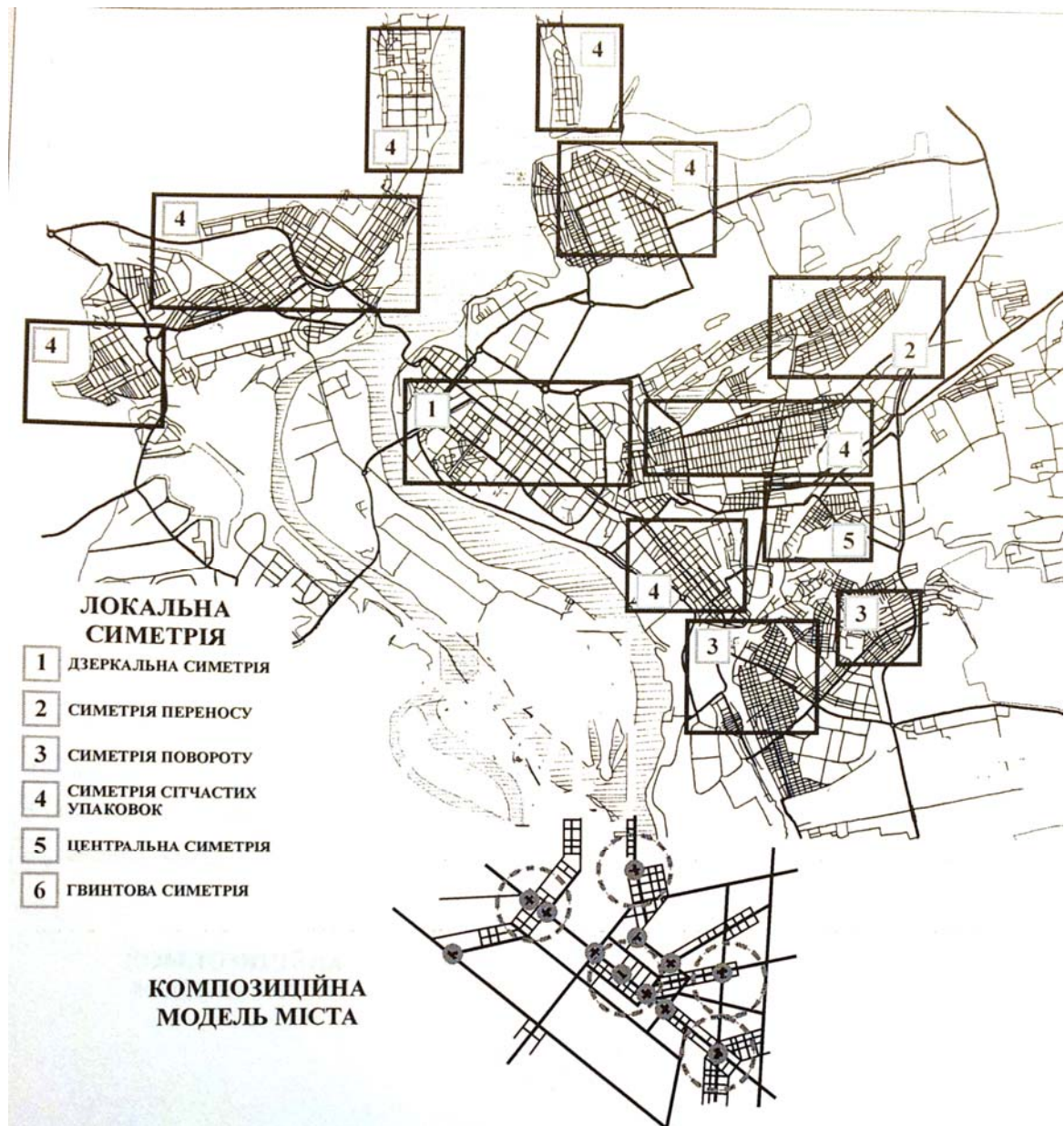

Рис. 1. Локальна симетризація тканини міста Запоріжжя.

Принцип центральної симетризації. Полягає у використанні композиційних елементів плавоутворення у локальній симетризації, що мають всі ознаки центральної симетрії. Прикладом використання в архітектурно-

планувальній композиції міста на локальному рівні принципу центральності виступає планувальна композиція міста Ісфахан. Просторово-часовий розвиток планувальної структури міста відбувався за таких обставин. Історія цього міста простежується до палеоліту. Стародавній Ісфахан був частиною Еламської імперії. Під назвою Аспандана воно стало одним і головних міст Мідії, коли там оселились іранські мідійці. Внаслідок провінція стала частиною імперії Ахаменідів, а після визволення Ірану від Македонії силами арсакідів – частиною Парфянського царства. Ісфахан був центром просторої провінції [1]. У композиційних елементах плану чітко прослідковується використання центральної симетрії. Сьогодні Ісфахан третє по розміру місто Ірану. У місті діє міжнародний аеропорт і найближчим часом відкриється перша лінія метро.

Висновки. Отже, проаналізувавши планувальну тканину міста на локальному рівні дає змогу констатувати, що симетричні перетворення у композиції плану міста є об'єктивними факторами з довгим терміном існування. Вони дійсно проявляються у формі, структурі та етапах розвитку історичного міста, а їх вплив необхідно враховувати в поетапному розвитку композиції міського плану. Сформовані принципи симетризації міської тканини на локальному рівні.

У такій складній системі, яким є місто, симетрія виступає як засіб об'єднання складної групи форм. Вона є тим фактором, який допомагає місту як системі в своєму розвитку наближуватись до ідеального стану.

Література

1. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства: В 2 т. – Т. 1. – М.: Стройиздат, 1979. – 495 с.
2. Косицкий Я.В. Архитектурно-планировочное развитие городов: Учеб. пособие. – М.: Архитектура–С, 2005. – 648 с.
3. Бунин А.В., Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства: В 2 т. – Т. 2. – М.: Стройиздат, 1979. – 412 с.

Аннотация

В статье классифицированы принципы локальной симметризации городской ткани.

Ключевые слова: симметрия, градостроительство, композиция плана города.

Annotation

The article classified principles of local symmetrization urban fabric.

Key words: symmetry, urban planning, the composition city plan.